ePublishing
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Μακεδονικά

Τόμ. 9 (1969)

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑι
Δ. ΚΑΝΑΤΣΟΥΛΗ - Σ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ - Φ. ΠΕΤΣΑ

ΤΟΜΟΣ ΕΝΑΤΟΣ
1969

ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗι
1969

Πότε ο Φίλιππος Β' έλαβε τον τίτλο του βασιλέως

Δ. Κανατσούλης

doi: 10.12681/makedonika.1044

Copyright © 2015, Δ. Κανατσούλης

Άδεια χρήσης Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0.

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κανατσούλης Δ. (1969). Πότε ο Φίλιππος Β' έλαβε τον τίτλο του βασιλέως. *Μακεδονικά*, *9*, 237–242. https://doi.org/10.12681/makedonika.1044

https://epublishing.ekt.gr | **e-Εκδότης:** ΕΚΤ | **Πρόσβαση:** 12/10/2024 08:03:30

ΠΟΤΕ Ο ΦΙΛΙΠΠΟΣ Β' ΕΛΑΒΕ ΤΟΝ ΤΙΤΛΟΝ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Φίλιππος δὲν ἦτο ὁ νόμιμος διάδοχος, ἀντιθέτως μάλιστα ὑπὸ νεωτέρων ἱστορικῶν[1] θεωρεῖται σφετεριστὴς τοῦ μακεδονικοῦ θρόνου, ὅστις δικαιωματικῶς ἀνῆκεν εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ ἀδελφοῦ του Περδίκκα Γ' καὶ συγκεκριμένως εἰς τὸν υἱόν του Ἀμύνταν. Κατ' ἀκολουθίαν καὶ σύμφωνα μὲ τὰ κρατοῦντα νόμιμα εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἐφ' ὅσον ὑπῆρχε νόμιμος διάδοχος, ὁ Φίλιππος δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εἶναι βασιλεὺς ἀπὸ τῆς ἑπομένης τοῦ θανάτου τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἐν τούτοις καὶ σήμερον ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὑπὸ τῶν χρονογράφων ἡ ἀρχὴ τῆς βασιλείας του χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ ἔτους τοῦ θανάτου τοῦ Περδίκκα (359 π.Χ.). Μία προσεκτικὴ ὅμως ἐξέτασις τῶν πηγῶν, τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν διαδοχήν, καὶ τῶν διαδραματισθέντων γεγονότων θὰ δείξῃ ὅτι ὁ Φίλιππος ἀπ' ἀρχῆς δὲν ἦτο βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, ἀλλ' ἁπλοῦς κηδεμὼν τοῦ ἀνεψιοῦ του, ἀντιβασιλεύς.

Ἡ Μακεδονία συχνὰ συνεταράσσετο ἀπὸ ἐσωτερικὰς ἀναστατώσεις καὶ ἐπειδὴ σχεδὸν κάθε βασιλεύς της εὕρισκε βίαιον τέλος, ἑκάστοτε ἀνέκυπτε θέμα διαδοχῆς. Κλασσικὸν παράδειγμα τῆς τοιαύτης καταστάσεως εἶναι ὅλη ἡ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀμύντα Γ' μέχρι τοῦ Φιλίππου Β' ἐποχή. Ὁ Ἀμύντας Γ', ὅταν τὸ 370/69 π.Χ.[2] ἀπέθανεν εἰς προκεχωρημένην ἡλικίαν[3], ἄφησε τρεῖς υἱοὺς ἀπὸ τὴν νόμιμον σύζυγόν του Εὐρυδίκην, τὸν Ἀλέξανδρον, τὸν Περδίκκαν καὶ τὸν Φίλιππον, καὶ ἄλλους τρεῖς ἀπὸ τὴν Γυγαίαν, τὸν Ἀρχέλαον, τὸν Ἀρριδαῖον καὶ τὸν Μενέλαον[4]. Κατὰ τὸ ἰσχῦον δίκαιον περὶ διαδοχῆς ἡ ἐξουσία περιῆλθεν εἰς τὸν πρεσβύτερον τῶν ἀδελφῶν Ἀλέξαν-

---

1. Βλ. π.χ. F. Schachermeyr, Zur Geschichte u. Staatsrecht der frühen Diadochenzeit, «Klio» 19 (1925) 436 κ.ἑ.

2. Διόδ. XV, 60, 3. Βλ. Fr. Geyer, Makedonien bis zur Thronbesteigung Philipps II., München/Berlin 1930. P. Cloché, Histoire de la Macédoine, Paris 1960, 120/21.

3. Ἰσοκρ. IV, 46: *τὸν ἐπίλοιπον χρόνον βασιλεύων γήρᾳ τὸν βίον ἐτελεύτησεν*. Iust. VII, 4, 8: functus itaque tot periculis senex decessit. Ἐν τούτοις ὑπάρχει παράδοσις ὅτι δῆθεν καὶ αὐτὸν ἡ σύζυγός του Εὐρυδίκη ἐν συνεννοήσει μὲ τὸν εὐνοούμενόν της Πτολεμαῖον Ἀλωρίτην διενοήθη νὰ δολοφονήσῃ. Iust., ἔ.ἀ. 7.

4. Iust., ἔ.ἀ. 4,5. Ἐκ τῆς Εὐρυδίκης ὁ Ἀμύντας εἶχε καὶ κόρην, ὀνόματι Εὐρυνόην, σύζυγον τοῦ Πτολεμαίου Ἀλωρίτου.

δρον Β'[1] καὶ οὕτω, φαίνεται, ἐρρύθμισε τὰ τῆς διαδοχῆς ὁ ἴδιος ὁ Ἀμύντας, ὅταν ἀκόμη ἔζη. Ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως μετὰ ἓν καὶ ἥμισυ ἔτος βασιλείας ἐδολοφονήθη (369/68 π.Χ.) ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ του Πτολεμαίου Ἀλωρίτου τῇ συμπράξει τῆς μητρός του, ἵνα σφετερισθοῦν τὴν ἐξουσίαν. Ἀλλ' ἡ ἀντίδρασις τοῦ μακεδονικοῦ λαοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον τὸ ἀνοσιούργημα τῆς βασιλομήτορος προεκάλεσε τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τὴν ἀπέχθειαν κατ' αὐτῆς, καὶ πρὸ παντὸς ἡ ἐπέμβασις τοῦ Θηβαίου Πελοπίδου τοὺς ἐξηνάγκασαν νὰ παραιτηθοῦν τῶν σχεδίων, ὡρίσθη δὲ ὁ Προλεμαῖος, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ὑπανδρευθῆ τὴν Εὐρυδίκην[2], ἁπλῶς «ἐ π ί τ ρ ο π ο ς» τῶν δύο ἀνηλίκων ἀδελφῶν[3]. Τότε παρελήφθη καὶ ὁ Φίλιππος ὡς ὅμηρος εἰς τὰς Θήβας ὑπὸ τοῦ Πελοπίδου[4]. Ὁ Περδίκας ὅμως μετὰ τριετῆ κηδεμονίαν κατώρθωσε νὰ θέσῃ ἐκποδὼν τὸν προστάτην του καὶ νὰ λάβῃ εἰς χεῖράς του τὴν διακυβέρνησιν τῆς χώρας[5]. Τὸν ἀδελφόν του Φίλιππον ἐνήργησε καὶ ἀπηλλάγη τῆς ὁμηρείας καὶ κατόπιν παρεμβάσεως τοῦ μαθητοῦ τοῦ Πλάτωνος Εὐφραίου τοῦ Ὠρείτου τοῦ παρεχώρησε μικράν τινα περιοχὴν νὰ διοικῇ[6]. Ἡ τοιαύτη πρᾶξις τοῦ Περδίκκα ἔσωσε μετ' ὀλίγον τὴν Μακεδονίαν, ἔδωσεν ὅμως τὴν εὐκαιρίαν εἰς τὸν Φίλιππον καὶ τὴν δυνατότητα νὰ ἀναρριχηθῇ εἰς τὴν ἐξουσίαν. Διότι ὁ Περδίκκας, μετὰ πενταετῆ δραστηρίαν κυβέρνησιν, ἐν τέλει πολεμῶν κατὰ τῶν εἰσβαλόντων Ἰλλυριῶν ὑπὸ τὸν βασιλέα Βάρδυλιν[7] εἰς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν ἡττήθη κατὰ κράτος καὶ αὐτὸς μὲ 4.000 ἄνδρας ἐκά-

---

1. Ὁ Ἀλέξανδρος Β' κατὰ τὸν χρόνον τοῦ θανάτου τοῦ πατρός του ἦτο ἐνήλικος, ἄλλως θὰ ἔπρεπε νὰ ὁριοθῇ ἐπίτροπος αὐτοῦ. Ὅτι δὲ πράγματι οὗτος εἶχεν ἤδη ἐνηλικιωθῆ, τὸ συμπεραίνομεν ἀσφαλῶς ἐξ ἐπιγραφῆς, ἡ ὁποία περιέχει συνθήκην τοῦ Ἀμύντα Γ' καὶ τῶν Ἀθηνῶν τοῦ ἔτους 375 (ἢ 373), τὴν ὁποίαν ὁ Ἀλέξανδρος ὡς διάδοχος συνυπογράφει μετὰ τοῦ πατρός του (IG II², 1, 102. Ditt. Syll. I³, 157. M. N. T o d, Greek Historical Inscriptions II, 129. H. B e n g t s o n, Die Staatsverträge des Altertums II, 220/1, ἀρ. 264). Τοῦτο ἀναμφιβόλως προϋποθέτει ἐνηλικίωσιν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Κατὰ ταῦτα, ἂν ὁ Ἀλέξανδρος ἐγεννήθη τὸ 392 — ὁ γάμος τοῦ Ἀμύντα καὶ τῆς Εὐρυδίκης ὁρίζεται τὸ 393 (B e l o c h III², 2, 66 κ.ἑ. G e y e r, ἔ.ἀ. 124) — κατὰ τὸν χρόνον τῆς συνθήκης θὰ ἦτο 18 ἢ 20 ἐτῶν, κατὰ τὴν ἀνάρρησίν του δὲ εἰς τὸν θρόνον 23 - 24 ἐτῶν.

2. Σχολ. εἰς Αἰσχίν. Περὶ παραπρεσβ. 29. Iust. VII, 4, 7.

3. Πλούτ. Πελοπ. 27. Αἰσχίν. ἔ.ἀ. 29. Κατὰ τὸν Αἰσχίνην ὁ Περδίκκας κατὰ τὸν χρόνον τοῦ θανάτου τοῦ ἀδελφοῦ του ἦτο *παῖς* ἀκόμη, ἴσως 16 ἢ 17 ἐτῶν.

4. Διόδ. XV, 67, 4. Πλούτ. Πελοπ. 26. Iust. VII, 5, 1. Βλ. G e y e r, ἔ.ἀ. 129.

5. Διόδ. XV, 77, 5. XVI, 2, 4. Σύγκελλ. p. 500. Σχολ. εἰς Αἰσχίνην, ἔ.ἀ.

6. Καρύστιος παρ' Ἀθηναίῳ XI, 506e - f [=FHG IV, 357]: ἔ π ε ι σ ε ν ἀ π ο μ ε ρ ί σ α ι τ ι ν ὰ χ ώ ρ α ν Φ ι λ ί π π ῳ. Ἐνῷ κατὰ τὸν Καρύστιον καὶ ἴσως καὶ τὸν Ἰουστῖνον VI, 9, 6. VII, 5. 2 ὁ Φίλιππος ἤδη ζῶντος τοῦ ἀδελφοῦ του ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Μακεδονίαν, κατὰ τὸν Διόδωρον XVI, 2, 5 καὶ τὸν Λιβάνιον, Βίος Δημοσθ. 18 (VIII, 606 R. Foerster), κατ' ἐσφαλμένην παράδοσιν, ἦλθεν μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ.

7. C u r t S c h ü t t, Untersuchungen zur Geschichte d. alten Illyrier, Diss. Breslau 38.

λυψε τὸ πεδίον τῆς μάχης[1]. Τότε ὅλα τὰ δεινά, τὰ ὁποῖα εἰς τοιαύτας περιστάσεις ἀπειλοῦν μίαν χώραν, ἐπεσωρεύθησαν εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἡ Ἄνω Μακεδονία κατὰ τὸ πλεῖστον περιῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἰλλυριῶν, ἐνῷ ταυτοχρόνως οὗτοι συνεκέντρωνον μεγάλας δυνάμεις, διὰ νὰ εἰσβάλουν καὶ εἰς τὴν κυρίως Μακεδονίαν. Οἱ βόρειοι γείτονες τῆς Μακεδονίας, οἱ Παίονες, θεωροῦν κατάλληλον τὴν εὐκαιρίαν νὰ πορθήσουν αὐτήν[2]. Ἀπὸ ὅλα δὲ τὰ σημεῖα ἐγείρονται ἀνταπαιτηταὶ τοῦ θρόνου· ὁ Παυσανίας, συγγενὴς ἐξ ἄλλου κλάδου τῆς κυβερνώσης δυναστείας[3], ὅστις καὶ ἐπὶ Πτολεμαίου Ἀλωρίτου εἶχεν ἐγείρει ἀξιώσεις, ὑποστηριζόμενος τώρα ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Θρᾳκῶν (τοῦ Βηρισάδου, κατὰ τὸν Beloch III², 1, 224) εἰσβάλλει εἰς τὴν Μακεδονίαν[4]· ὁ Ἀρχέλαος, ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Ἀμύντα Γ' ἀπὸ τὴν Γυγαίαν, δικαίως θεωρῶν αὐτὸν νόμιμον διάδοχον, διεκδικεῖ τὸν θόνον ὑπὲρ αὐτοῦ[5], καθὼς καὶ ὁ Ἀργαῖος, ἐπιφανὴς Μακεδών, ὅστις καὶ προηγουμένως ἐβασίλευσε δύο ἔτη (περὶ τὸ 385 - 383 π.Χ.), δραστηρίως ὑποστηριζόμενος τώρα ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων[6]. Τὸ χείριστον δ' ὅλων ἦτο ὅτι ὁ Περδίκκας ἀποθνήσκων δὲν ἄφησε κατὰ τὰς κρισίμους αὐτὰς στιγμὰς ἀντάξιον τῶν περιστάσεων διάδοχον, ἀλλ' ἕνα ἀνήλικον παιδί[7]. Τὴν κατάστασιν ἔσωσεν ὁ νεώτερός του ἀδελφὸς Φίλιππος, ὅστις εἰς τὴν παραχωρηθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του περιοχὴν εἶχεν ἑτοιμάσει μικρὰν δύναμιν, ἀλλ' ἀξιόμαχον, διὰ τῆς ὁποίας ἠδύνατο νὰ προβάλῃ τὴν πρώτην ἀντίστασιν. Προηγουμένως ὅμως ἔπρεπε νὰ τακτοποιηθῇ ἡ θέσις του εἰς τὸ ἐσωτερικόν.

Κατὰ τὸ ἰσχῦον ἐν Μακεδονίᾳ δίκαιον περὶ διαδοχῆς ἡ ἀρχὴ περιήρχετο μετὰ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως εἰς τὸν πρεσβύτερον υἱὸν καὶ τούτου μὴ ὑπάρχοντος ἢ οἱουδήποτε ἄλλου υἱοῦ εἰς τὸν πλησιέστερον συγγενῆ, ὅστις ὅμως ὤφειλεν ὁπωσδήποτε νὰ ἀνήκῃ εἰς τὸ ἐκ τοῦ Ἡρακλέους καταγόμενον γένος τῶν Ἀργεαδῶν. Ἐν ᾗ περιπτώσει ὁ διάδοχος ἦτο ἀνήλικος, τότε ὡρίζετο μέχρι τῆς ἐνηλικιώσεώς του κηδεμών, «π ρ ο σ τ ά τ η ς», ἐκ τῶν πλη-

1. Διόδ. XVI, 2, 4. 5. Λιβάν., ἔ.ἀ. Πρβλ. καὶ Πολύαιν. IV, 10, 1.

2. Διόδ. XVI, 2, 6.

3. Αἰσχίν., ἔ.ἀ. 26. Διόδ. XVI, 2, 6.

4. Διόδ., ἔ.ἀ.: *ἐπεβάλλετο διὰ τοῦ Θρᾳκῶν βασιλέως ἐπὶ τὴν Μακεδονικὴν βασιλείαν κατιέναι*. Βλ. καὶ Θεόπομπ., Φιλιππικά, Fr. gr. Hist. II B, 115, ἀριθ. 29.

5. Θεόπομπ., ἔ.ἀ. Βλ. καὶ Iust. VIII, 3, 10. Περὶ τοῦ Ἀρχελάου τούτου K a e r s t, RE II, 448, ἄρθρ. 9. B e l o c h IV², 2, 67.

6. Διόδ. XVI, 2, 6. 3, 5 κ.ἑ. Θεόπομπ., ἔ. ἀ. Δημοσθ. XXIII, 121. Περὶ τοῦ Ἀργαίου πλείονα βλ. S c h a e f e r, Demosthenes u. seine Zeit II², 7. 18. K a e r s t, RE II, 687, ἄρθρ. 6. Ὁ G e y e r, ἔ.ἀ., δὲν εἶναι βέβαιος, ἂν πρόκειται περὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου.

7. Ἂν ὁ Ἀμύντας ἐγεννήθη τὸ 365 π.Χ., κατὰ τὸν χρόνον τοῦ θανάτου τοῦ πατρός του θὰ ἦτο 5 ἢ 6 ἐτῶν. Πρβ. U. K o e h l e r, Hermes 24, 642 καὶ H. B e r v e, Das Alexanderreich auf prosopographischer Grundlage, München 1926, II, 30, ἀριθ. 61.

σιεστέρων πάλιν συγγενῶν, σπανιώτερον συλλογικὴ ἀντιβασιλεία[1]. Καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις ὅμως, διὰ νὰ εἶναι ἔγκυρος ἡ ἐκλογή, ἔπρεπε νὰ τύχῃ τῆς ἐπικυρώσεως τοῦ συμβουλίου τῶν εὐγενῶν ἢ τοῦ στρατευομένου λαοῦ (Heeresversammlung[2]), ὁ ὁποῖος πάντως δὲν ἠμποδίζετο καὶ ἄλλως νὰ ἀποφασίσῃ[3]. Εὐτυχῶς περὶ τοῦ διορισμοῦ τοῦ Φιλίππου ὡς ἐπιτρόπου τοῦ ἀνεψιοῦ του ἔχομεν καλὴν καὶ ἀξιόπιστον μαρτυρίαν, τοῦ Ἰουστίνου VII, 5, 9 - 10 : Itaque Philippus diu non regem, sed tutorem pupilli egit. At ubi graviora bella inminebat serumque auxilium in expectatione infantis erat, compulsus a populo regnum suscepit. Βεβαίως ὁ Ἰουστῖνος οὐδεμίαν νύξιν κάμνει, ἂν ὁ διορισμὸς οὗτος ἦτο καὶ ἐπιθυμία τοῦ Περδίκκα. Μᾶς πληροφορεῖ ὅμως — καὶ τοῦτο ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν — ὅτι κατ' ἀρχὴν ὁ Φίλιππος ἀνεγνωρίσθη μόνον κηδεμὼν τοῦ Ἀμύντα, ἔπειτα δέ, μετὰ χρόνον πολὺν (diu), ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ λαοῦ (τῆς Heeresversammlung, προφανῶς), ἐπειδὴ ἡ χώρα πανταχόθεν ἠπειλεῖτο καὶ ὁ νέος βασιλεὺς δὲν ἦτο εἰς θέσιν νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τοὺς κινδύνους, ἀνέλαβε καὶ τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως[4]. Τοῦτο εἶναι ἀπολύτως ὀρθόν. Πράγματι εἰς ἐπιγραφὴν τῆς Λεβαδείας ὁ Ἀμύντας φέρει τὸν τίτλον *[Μα]κεδόνων βασιλεύ[ς]*[5], εἰς μεταγενεστέραν ὅμως, ἴσως πρὸ τοῦ 338 π.Χ., ἔνθα τιμᾶται ὑπὸ τῶν Ὠρωπίων ὡς πρόξενος καὶ εὐεργέτης, φέρει ἁπλῶς τὸ ἐθνικὸν Μακεδών[6]. Ὁ Ἀμύντας δηλ. ἐπί τινα χρόνον ἀνεγνωρίζετο ὡς βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων καὶ ὡς τοιοῦτον πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ τὸν κατατάξωμεν εἰς τὴν σειρὰν τῶν Μακεδόνων βασιλέων, ὡς Ἀμύνταν Δ', ὁ Φίλιππος ἦτο ἁπλῶς ὁ ἐπίτροπος. Δυστυχῶς μέχρι σήμερον δὲν εὑρέθησαν νομίσματα, πρᾶγμα ποὺ θὰ ἦτο ἡ καλυτέρα ἀπόδειξις.

Πότε ἀκριβῶς ἔγινεν ἡ μεταβολὴ αὕτη, οὐδὲν λέγει ὁ Ἰουστῖνος, ἀλλ' οὔτε καὶ ἡ ὑπόλοιπος πενιχρὰ παράδοσις μᾶς βοηθεῖ εἰς τοῦτο. Ἔχω τὴν

1. Πολύβ. IV, 87, 8, πρβ. καὶ 76, 1.

2. Ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει εἰδικὸς ὅρος πρὸς δήλωσιν τῆς συνελεύσεως τοῦ λαοῦ χρησιμοποιεῖται σήμερον ὑφ' ὅλων ὁ γεμανικὸς Heeresversammlung.

3. Περὶ τῆς ἐπιτροπίας ἐν Μακεδονίᾳ βλέπε πρόχειρον βιβλιογραφίαν: Arn. Schaefer, Das maked. Königtum, Hist. Taschenbuch 3 (1884) 7. Ulrich Koehler Makedonien unter König Archelaos, S - B der preussischen Akademie der Wissenschaften zu Berlin 29 (1893) 490/91. J. Kaerst, ἔ.ἀ. 180/81. Fr. Hampl, Der König der Makedonen, Diss. Weida i. Thür. 1934, 12/3. Fr. Granier, Die maked. Heeresversammlung, München 1931, 15. 25 κ.ἑ.

4. Πρβλ. γαλλικὴν μετάφρασιν τοῦ χωρίου ὑπὸ E. Chaubry - L. Thely: aussi Philippe resta longtemps tuteur du jeune prince, sans prendre le titre de roi.

5. IG VII, 3055, 9: *'Α[μ]ύντα[ς] Π[ερ]δί[κ]κα[Μα]κεδόνων βασιλεὺ[ς] καταβὰς ἐν τὸ ἄντ[ρ]ον ὑπὲρ αὐτοσαυτῷ ἀνέθεικε.*

6. Ditt. Syll. I², 258, 5 κ.ἑ.: *[Ἀ]μύνταν Περδίκκα Μακεδόνα πρόξενον εἶν' Ὠρωπίων [κ]αὶ εὐεργέτην. ἀτέλειαν δὲ [εἶ]ν καὶ ἀσυλίαν καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, καὶ γῆς καὶ οἰκίης ἐνκτησιν αὐτῶν καὶ ἐκγόνοις.*

γνώμην ὅτι ὁ Φίλιππος εἰς τὸ πραξικόπημα τοῦτο θὰ προέβαινε μόνον μετὰ μίαν σοβαρὰν ἐξωτερικὴν ἐπιτυχίαν, ἡ ὁποία καὶ τὸ γόητρον αὐτοῦ θὰ ηὔξανε καὶ τὴν θέσιν του εἰς τὸ ἐσωτερικὸν θὰ ἡδραίωνε. Τοιαύτη δὲ ἐπιτυχία ἀναμφιβόλως ἦτο ἡ κατὰ τὸ 358 π.Χ. καταπολέμησις τῶν Παιόνων καὶ ἡ ὁλοκληρωτικὴ ἥττα τῶν Ἰλλυριῶν ὑπὸ τὸν Βάρδυλιν εἰς τὴν Λυγκηστίδα, κατόπιν τῆς ὁποίας τὸ μακεδονικὸν ἔδαφος ἐπεξετάθη μέχρι τῆς Λιχνίτιδος λίμνης[1]. Τότε, φαίνεται, κατηργήθησαν καὶ αἱ ἡγεμονίαι τῆς Ἄνω Μακεδονίας, ἡ ὁποία ἔκτοτε συνεχωνεύθη εἰς τὸ μακεδονικὸν κράτος[2]. Εἶναι λοιπὸν πολὺ πιθανὸν ὁ Φίλιππος τότε μαζὶ μὲ τὰς ἐπενεχθείσας ἄλλας μεταβολάς, ποὺ ἔθετον τὰς βάσεις τοῦ μέλλοντος τῆς Μακεδονίας, νὰ ἀπεφάσισε νὰ λάβῃ καὶ τὸν τίτλον τοῦ βασιλέως, παραμερίζων τὸν νόμιμον διάδοχον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον οὐδὲν εἶχε νὰ φοβηθῇ πλέον οὔτε ἄλλην τινὰ ἀντίδρασιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν νὰ ἀντιμετωπίσῃ. Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ὅτι καὶ ὁ Διόδωρος, ἂν καὶ ὑπολογίζει καὶ αὐτὸς ὅτι ἡ ἀρχὴ τοῦ Φιλίππου διήρκησεν εἴκοσι τέσσαρα ἔτη, ἤτοι ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Περδίκκα Γ' (360/59 π.Χ.) μέχρι τοῦ 336, ἐν τούτοις μόνον ἀπὸ τῆς νίκης του κατὰ τῶν Ἰλλυριῶν χρησιμοποιεῖ δι' αὐτὸν τὸν τίτλον *Μακεδόνων βασιλεύς*[3].

Ὁ Ἀμύντας ἐξηκολούθησε καὶ μετὰ ταῦτα νὰ ζῇ ἐν Μακεδονίᾳ ὡς ἰδιώτης μέχρι τῆς ἀναρρήσεως τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, μάλιστα περὶ τὸ τέλος τῆς βασιλείας τοῦ Φιλίππου (περὶ τὸ 338 π.Χ.) ἔλαβε σύζυγον τὴν κόρην του Κυνάννην ἐκ τῆς Ἰλλυρίδος Αὐδάτας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀπέκτησε τὴν Εὐρυδίκην (Ἀδέαν), τὴν μετέπειτα σύζυγον τοῦ βασιλέως Φιλίππου Ἀρριδαίου[4].

Ἂν ὁ Φίλιππος δὲν ἔπραξεν ὅ,τι προηγουμένως εἰς παρομοίαν περίπτωσιν ὁ βασιλεὺς Ἀρχέλαος[5], τοῦτο ἀσφαλῶς πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὸν ἤπιον καὶ νηφάλιόν του χαρακτῆρα καὶ πρὸ παντὸς εἰς τὴν πολιτικὴν του ὡριμότητα, διότι μὲ τὸν θάνατον τοῦ ἀνεψιοῦ του οὐδὲν εἶχε νὰ κερδίσῃ, οὔτε καὶ ὁ θρόνος του ἀπὸ αὐτὸν ζῶντα ἐκινδύνευε. Βεβαίως ὁ Ἀντίγονος Δώσων (ἢ Ἐπίτροπος) ἐφάνη ἀνώτερός του καὶ ἔπραξε κάτι καλύτερον ἀπ'

1. Διόδ. XVI, 4, 2 - 7. 8, 1. Iust. VII, 6, 7. Front. Strateg. II, 3, 2. Οἱ Ἰλλυριοὶ προηγουμένως εἶχον καταλάβει μέρος τῆς Ἄνω Μακεδονίας, μετὰ τὴν ἥτταν ὅμως ἠναγκάσθησαν νὰ ἐκκενώσουν τὴν χώραν καὶ νὰ παραχωρήσουν εἰς τὴν Μακεδονίαν τὴν δυτικῶς τῆς Λυγκηστίδος περιοχὴν μέχρι τῆς Λυχνίτιδος λίμνης.

2. Βλ. Beloch IV², 1, 227. Fr. Geyer, RE XIX, 2268, ἄρθρ. Philippos 7. P. Cloché, ἔ.ἀ. 150. Ἐν τούτοις ὁ Geyer καὶ ἐδῶ καὶ εἰς τὸ προγενέστερόν του ἔργον Makedonien 82 πιστεύει ὅτι ἡ Λυγκηστὶς εἶχε συγχωνευθῆ εἰς τὴν Μακεδονίαν ἤδη ἐπὶ Περδίκκα Γ'.

3. Διόδ. XVI, 1, 3. 8, 1.

4. Βλ. Kaerst, RE I, 2007, ἄρθρ. Amyntas 1 . Berve, ἔ.ἀ. 30, ἀριθ. 61.

5. Βλ. Kaerst, RE II, 446, ἄρθρ. Archelaos 7. Δ. Κανατσούλη, Ὁ Ἀρχέλαος καὶ αἱ μεταρρυθμίσεις του ἐν Μακεδονίᾳ, Θεσσαλονίκη 1948, 11 - 13.

αὐτόν, ὄχι μόνον δὲν παρεμέρισε τὸν ἐπιτροπευόμενον ἀνεψιόν του Φίλιππον Ε', ἀλλὰ καὶ ἀνέθρεψε τοῦτον ὡς μέλλοντα βασιλέα τῆς Μακεδονίας καὶ ἀποθανὼν κατέλιπε τὸν θρόνον εἰς αὐτόν, ὄχι εἰς τὰ ἴδιά του τέκνα, τὰ ὁποῖα ἀπέκτησε ἀπὸ τὴν Χρυσηΐδα[1]. Ἀλλ' εἰς τὴν αὐλὴν τῶν Ἀντιγονιδῶν ἤδη ἀπὸ τοῦ Ἀντιγόνου τοῦ Γοματᾶ, τοῦ εἰσηγητοῦ μιᾶς πραγματικῆς συνταγματικῆς βασιλείας (ἔ ν δ ο ξ ο ς δ ο υ λ ε ί α), εἶχεν ἐπικρατήσει ἄλλο πνεῦμα καὶ τὰ ἤθη εἶχον ἐξημερωθῆ.

Δ. ΚΑΝΑΤΣΟΥΛΗΣ

RÉSUMÉ

D é m è t r e K a n a t s o u l i s, Quand Philippe II a reçu le titre du roi.

L' auteur traite la question de la date auquelle Philippe II a reçu le titre du roi après la mort de son frère Perdiccas III et après sa nomination comme régent de son neveu Amyntas. D' après un temoignage de Justin (VII, 5, 9-10), Philippe a reçu le titre du roi après beaucoup du temps et sous la pression du peuple, par ce que le pays était en danger et le jeune roi n'était pas en mesure des périls. Un affirmation de Justin est l' inscription de Livadia (IG VII, 3055, 9) ou Amyntas porte le titre «Roi des Macédoniens». Or Amyntas était le roi pour un certain temps et Philippe simplement son régent. Ensuite Philippe est proclamé roi des macédoniens. Il est probable que Philippe ait fait ce coup d' état après une victoire à l'étranger qui aurait augmenté son prestige et son autorité à l' intérieur du pays. Un tel succès était sans doute sa victoire contre les Péoniens 358 av. J. C. et la défaite des Illyriens. Par conséquence, Philippe attache la Haute Macédoine à son pays. Donc Philippe est proclamé roi des macédoniens en 358/57 av. J. C. Jusqu' à cette époque Amyntas était le roi et Philippe son régent.

1. A r n. S c h a e f e r, Das makedonische Königtum, ἔ.ἀ. 12. K a e r s t, RE I, 2418/19, ἄρθρ. Antigonos. B. N i e s e, Geschichte der griechischen und makedonischen Staaten seit der Schlacht bei Chaeronea, Gotha 1899, II, 286/87. F r. G r a n i e r, ἔ.ἀ. 126/27.